

はじめに

この『百穀社通信』第20号は、2020年3月の再刊から数えて3号目になります。本号には2010年、2016年に実施された、集落全戸調査（悉皆調査）の実施概要と調査票が掲載されています。1995年以来5年に1回実施されてきたこの全戸調査は、2020年夏に第6回の実施が計画されていました。しかしながら、同年初春からの新型コロナウイルス感染症の世界的蔓延にともなう渡航・入国制限の影響で、全戸調査はもちろんバック・ムラ現地入りさえ不可能な状況にあります。このような状況は、かつてベトナムで外国人の国内旅行に対する規制が緩和されて、バック・ムラ村落調査のような国際合同現地調査が開始された、1990年代はじめ以来の異例の事態でしょう。

そうした状況下にあっても、わたしたちは、バック・ムラ村落調査の先人たちが残してきた膨大な情報の相互共有の取り組みといった、ベトナム現地入りせずに日本国内でできることに注力してきました。この『百穀社通信』の再刊もその一つであり、過去5回の全戸調査のデータベースの構築、1995/96年と2016/17年に撮影された定点観測写真をまとめたワークブックの作成などをすすめてきました。さらに本年度は、現地入りがままならないなかでも、バック・ムラの人々とオンラインビデオ会議システムで結んだ、「オンライン・フィールドワーク」¹が実施されました。この「オンライン・フィールドワーク」の意義や成果については、次号以降でのご報告になります。私たちは、現地に行けないながらも「バック・ムラ村落調査」を続けています。

このように、ベトナム農村社会を理解するための研究が、世界的な厳しい状況の中でも続けることができるのは、多くのベトナム側の個人・関係機関の熱心な協力と支援があったことです。ここに記して感謝申し上げます。

藤倉哲郎

愛知県立大学外国語学部

* 本研究は、京都大学東南アジア地域研究研究所・CIRASセンター共同利用・共同研究拠点「地域情報資源の共有化と相関型地域研究の推進拠点」研究ユニット「村落データベースの高度利用を通じたベトナム農村の長期社会経済変容の分析」（研究代表者：藤倉哲郎、2021年4月～2022年3月）による研究成果です。

---

¹ 「オンライン・フィールドワーク」は、京都大学東南アジア地域研究研究所・CIRASセンター共同利用・共同研究拠点「地域情報資源の共有化と相関型地域研究の推進拠点」研究ユニット「ベトナム紅河デルタ農村における地域住民と協働したオンライン・フィールドワークの試み」（研究代表者：小川有子、2021年4月～2022年3月）による研究成果です。

LỜI MỞ ĐẦU

Tập báo cáo số 20 *Thông Tin Bách Cốc* này là tập thứ ba kể từ khi được tiếp tục xuất bản tháng 3 năm 2020. Tập này đăng tóm tắt quá trình khảo sát và phiếu khảo sát của các cuộc điều tra toàn diện trong một xóm được thực hiện năm 2020 và năm 2016. Cuộc điều tra toàn diện này được thực hiện 5 năm một lần từ năm 1995. Chúng tôi đã lên kế hoạch tiến hành điều tra lần thứ 6 vào mùa hè năm 2020. Tuy nhiên, do ảnh hưởng của đại dịch Covid-19 toàn cầu, việc đi lại giữa các quốc gia bị hạn chế nên chúng tôi đã không thể thực hiện được cuộc điều tra toàn diện này, cũng như không thể thăm lại làng Bách Cốc. Đây có lẽ là tình huống đặc biệt lần đầu tiên xảy ra kể từ thập niên 1990 sau khi chính phủ Việt Nam nới lỏng hạn chế du lịch trong nước đối với người nước ngoài và những cuộc điều tra thực địa quốc tế được thực hiện bởi các nhà nghiên cứu như Nghiên cứu làng Bách Cốc.

Trong tình hình như vậy, chúng tôi đã tập trung nỗ lực vào những việc có thể thực hiện tại Nhật Bản như chia sẻ thông tin và nguồn dữ liệu lớn mà các nhà nghiên cứu tham gia vào các cuộc nghiên cứu Bách Cốc trước đây thu thập được. Việc tiếp tục xuất bản tập báo cáo *Thông Tin Bách Cốc* cũng là một ví dụ, chúng tôi đã xúc tiến xây dựng cơ sở dữ liệu 5 cuộc điều tra toàn diện đã được thực hiện trước đây và xuất bản tập *Sổ tay tác nghiệp* gồm những bức ảnh quan sát được chụp vào năm 1995-1996 và năm 2016-2017. Ngoài ra, trong năm nay, mặc dù không thể trực tiếp đến làng Bách Cốc nhưng chúng tôi đã tiến hành “Điều tra thực địa trực tuyến (Online Fieldwork)”² kết nối với người dân làng Bách Cốc qua internet. Ý nghĩa và thành tựu của “Cuộc điều tra thực địa trực tuyến” này sẽ được trình bày trong tập sau. Điều chúng tôi muốn nhấn mạnh là chúng tôi đã và đang tiếp tục nghiên cứu Bách Cốc trong điều kiện chưa thể đến điều tra thực địa trực tiếp.

Trong bối cảnh khó khăn trên phạm vi toàn cầu, nhờ sự hợp tác và hỗ trợ nhiệt tình của nhiều cá nhân và các cơ quan – tổ chức liên quan phía Việt Nam, chúng tôi đã có thể tiếp tục nghiên cứu tìm hiểu về nông thôn Việt Nam. Thay mặt cả đoàn nghiên cứu Nhật Bản, tôi xin chân thành gửi lời cảm ơn tới các cơ quan và cá nhân phía Việt Nam.

FUJIKURA Tetsuro (Khoa Ngoại ngữ, Trường Đại học Công lập Aichi)

---

² Nghiên cứu này là thành quả nghiên cứu của Nhóm nghiên cứu "Cuộc thử nghiệm Điều tra thực địa trực tuyến dựa trên sự cộng tác với người dân ở nông thôn Đồng bằng sông Hồng, Việt Nam" (Trường nhóm nghiên cứu: OGAWA Yuko, thời gian thực hiện 4/2021-3/2022) trong khuôn khổ Chương trình nghiên cứu chung về "Phát triển cơ sở nghiên cứu khu vực kiểu tương quan và chia sẻ tài nguyên thông tin khu vực" của Dự án nghiên cứu sử dụng chung nguồn lực Trung tâm Nghiên cứu Đông Nam Á - Trung tâm CIRAS, Đại học Kyoto.

* Nghiên cứu này là thành quả nghiên cứu của Nhóm nghiên cứu "Phân tích sự chuyển đổi kinh tế xã hội dài hạn của nông thôn Việt Nam thông qua việc sử dụng cơ sở dữ liệu làng xã" (Trưởng nhóm nghiên cứu: FUJIKURA Tetsuro, thời gian thực hiện 4/2021-3/2022) trong khuôn khổ Chương trình nghiên cứu chung về "Phát triển cơ sở nghiên cứu khu vực kiểu tương quan và chia sẻ tài nguyên thông tin khu vực" của Dự án nghiên cứu sử dụng chung nguồn lực Trung tâm Nghiên cứu Đông Nam Á - Trung tâm CIRAS, Đại học Kyoto.

Cuộc điều tra toàn diện Xóm B (tháng 8-9 năm 2016)